

NIET ALLEEN ANDERS

Ontmoeting stimuleren tussen lesbische-,
homo-, bi- en transgender-jongeren

Praktische gids voor professionals
die werken met jongeren

COLOFON

Auteurs

Hanneke Felten
& Else Boss (Movisie)

Met adviezen en bijdragen van

Maurits Boote, Michelle Emmen
& Mandy Mienes (Movisie)
Pieter Paul Bakker
(Nederlands Jeugdinstituut)
Geert-Jan Edelenbosch
(COC Nederland)

Eindredactie

Mariëtte Hermans

Fotografie

Cover: Jasper Rens van Es
Overige foto's: Johan van Walsem

Vormgeving

gebr. Silvestri

Deze publicatie is onderdeel van het project *On the right track* uitgevoerd door Movisie, NJR en COC Nederland in samenwerking met diverse LHBT-(jongeren)organisaties.

Deze publicatie is tot stand gekomen met subsidie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

INHOUD

Voorwoord: Niet alleen anders of niet anders?	4
Inleiding	7
Veelgestelde vragen	10
Stappenplan voor ontmoeting opzetten	13
Randvoorwaarden voor succes	23
Goede voorbeelden	27
"Jongeren groeien echt." LHBT-jongeren Zeeland	
"Je moet het gewoon gaan doen."	
Een holebi-werkgroep in een Brabants dorp	
Bijlagen: Meer weten!	33
Bijlage 1: Feiten over LHBT-jongeren	34
Bijlage 2: Wie is wie	36
Bijlage 3: Bronnen en leestips	39
Bijlage 4: nietalleenanders.nl	41

VOORWOORD

NIET ALLEEN ANDERS OF NIET ANDERS?

Picture this: Amsterdam, 1998. Vanuit de hele wereld kwam jong en oud naar onze hoofdstad voor de GayGames. Om zichzelf te kunnen zijn en elkaar te ontmoeten. Om niet alleen anders te zijn. Ik was een van hen. Ik kon en kan mezelf zijn onder familie, vrienden en collega's en dat ervaar ik als een groot goed.

Maar toen ik besloot mee te doen aan de GayGames, kreeg ik allerlei vragen. Is dat nu wel nodig? Zonderen jullie je dan juist niet af? Is het niet beter 'gewoon mee te doen' met de 'rest'? Ik ben voorstander van activiteiten vanuit een gezamenlijk belang. Soms is het prettig om anderen op te zoeken met wie je iets gemeen hebt: een religie, een land van herkomst of een gepassioneerde hobby. Of een seksuele voorkeur. In dat geval blijkt het ook nog gezond: lesbische, homo-, bi- en transgender- (LHBT) jongeren die elkaar (kunnen) opzoeken, zitten beter in hun vel dan LHBT-jongeren die dat niet (kunnen) doen.

Belangrijk is dat daarnaast ook bereidheid bestaat om open te staan voor anderen. Voor een leven in vrijheid, is niet alleen aparte organisatie en ontmoeting nodig, maar ook tolerantie en kennismaking. De GayGames werden dan ook bezocht door een diversiteit aan mensen. Ja ook door hetero's!

Ik denk dat het daarom ook goed is om te kunnen laten zien wie je bent. Vanuit een veilige omgeving: juist omdat dat niet altijd en overal mogelijk is.

De visie achter het nieuwe jeugdstelsel vraagt dat we meer inzetten op een gezonde basis van opvoeden en opgroeien. We streven na dat iedereen meedoet, op eigen kracht. Jong en oud. Dat betekent dat we oog hebben voor de veerkracht en talenten van mensen en hun omgeving, om sterker in het leven te staan en eventuele problemen beter te kunnen pareren. Daar hoort ook bij dat je weet wie je bent en wat je wel of minder kunt. Dat doe je door jezelf en je gevoelens te ontdekken: in een veilige, ondersteunende omgeving, zonder dat er een oordeel geveld wordt over je geaardheid of je wens om gelijkgestemden te ontmoeten.

Maar zo werkt het niet voor iedereen. Niet voor alle beroepskrachten of vrijwilligers die jongeren op weg helpen, is het vanzelfsprekend of gemakkelijk om aandacht te besteden aan seksuele voorkeur of genderidentiteit. Met de handvatten uit deze publicatie kunnen zij hun voordeel doen. Ik hoop dus dat het beroepskrachten, vrijwilligers en hun leidinggevenden helpt om juist wel met elkaar en met alle jongens en meiden het gesprek aan te gaan over (niet alleen) anders zijn.

De invalshoek van deze publicatie sluit mooi aan bij de Top 10 van beschermende factoren bij opvoeden en opgroeien die we vanuit het Nederlands Jeugdinstituut schreven en theoretisch onderbouwden. Kort gezegd komt het hier op neer: als we goed inzetten op het versterken van de sterke kanten van jeugd en opvoeders, is er minder kans op escalatie van problemen en zijn we beter voorbereid op problemen. Een van de beschermende factoren is de positieve identiteit van jeugd. Het is

belangrijk om hen te begeleiden bij het versterken van hun gevoel van eigenwaarde, zodat ze van daaruit beter hun plek vinden in de maatschappij.

Op de mondiale schaal gaat het best goed met LHBT-jeugd en volwassenen in Nederland. Helaas blijkt uit recente onderzoeken, onder andere van de Nationale Ombudsman en het Verweij Jonker Instituut, dat er nog best zorgen zijn. Dat wat we bereikt hebben, zullen we daarom constant moeten onderhouden en doorgeven aan volgende generaties: van jeugd, beroepskrachten en vrijwilligers. Daarom ben ik blij met *Niet alleen anders*. Ik hoop dat deze publicatie aanzet tot prettige gesprekken en ontmoetingen, vaker en dichterbij huis. Het klinkt toch eigenlijk heel logisch? Als je lekker in je vel zit, als je je gezien voelt en jezelf kunt zijn, dan kun je toch meer van de wereld aan? Dat gunnen we toch iedere jongere?

Pieter Paul Bakker,
Senior adviseur Participatie en Veilig Opgroeien,
Nederlands Jeugdinstituut

42 procent van de brugklassers in Utrecht antwoordde in 2007 in een enquête van de gemeente dat zij de vriendschap zouden verbreken als hun beste vriend(in) homo, lesbisch of bi zou zijn.

INLEIDING

Je bent nauw betrokken bij het welzijn van jongeren en je vindt het belangrijk dat alle jongeren gelijke kansen hebben. Omdat je merkt dat lesbische, homo-, bi- en transgender- (LHBT) jongeren het vaak niet makkelijk hebben, wil je iets voor hen organiseren: ze aan elkaar voorstellen, hen ondersteunen en activiteiten met en voor hen opzetten. In deze handleiding lees je hoe je dit kunt aanpakken.

Alle jongeren krijgen wel te maken met stressvolle en spannende situaties. Ze maken zich zorgen over hun cijfers of hun kleren of hun vrienden op sociale media. Jongeren die lesbisch, homo, bi en/of transgender zijn, hebben daar bovenop ook te maken met stress die voortkomt uit hun 'anders' zijn. Ze piekeren bijvoorbeeld over hun coming-out naar hun ouders, ze zijn bang dat het voetbalteam erachter komt, of ze voelen zich eenzaam omdat ze denken dat ze de enige zijn die zich zo voelt.

Niet de norm

Als jonge lesbo, homo, bi en/of transgender moeten ze een weg zien te vinden in een samenleving waarin zij niet de norm zijn. Ze leren met vallen en opstaan omgaan met mensen die geen rekening houden met hun 'anders' zijn. Die hen soms zelfs 'vreemd' of 'raar' vinden of zelfs vinden dat zij minder rechten zouden moeten hebben. Het is onder jongeren nog verre van normaal om relaxed te zijn over lesbo's, homo's, bi's en transgenders. Nederland staat dan wel bekend als een tolerant land naar LHBT's maar onder jongeren is die tolerantie een stuk lager.

Dit zien we terug in de cijfers. 50 procent van de homo-, lesbische en bi-jongeren denkt wel eens aan zelfmoord, zo weten we uit SCP-onderzoek (2010). Zelfmoordpogingen komen bij hen bijna vijf keer zo vaak voor dan bij andere jongeren. Pesten is een van de aanleidingen. Op school is het klimaat meestal niet goed voor LHBT-jongeren. Zo meldt het SCP (2012) dat slechts 5 procent van de jongeren denkt dat je open kunt zijn op je school als je lesbisch, homo of bi bent. Dat is niet verbazingwekkend als je bedenkt dat 'homo' een van de meest populaire scheldwoorden op school is.

Een remedie: ontmoeting

Voor iedere jonge lesbo, homo, bi en transgender is het een uitdaging om te leren omgaan met de spanning en stress die komt kijken bij 'anders' zijn. Eén van de beste manieren om dit te doen – zo blijkt uit diverse wetenschappelijke onderzoeken – is het ontmoeten van andere jonge lesbo's, homo's, bi's en/of transgenders. Er zijn aanwijzingen dat LHBT-jongeren die andere jongeren zoals zij ontmoeten, minder vaak aan zelfmoord denken en minder last hebben van depressie. Ontmoeting tussen lesbische, homo-, bi- en/of transgenderjongeren onderling zorgt ervoor dat deze jongeren vaak voor het eerst in hun leven 'ergens bijhoren'. Samen met andere LHBT-jongeren zijn ze niet alleen anders. Ontmoeting zorgt er kortom voor dat deze jongeren goed in hun vel komen te zitten en net als andere jongeren zichzelf kunnen zijn.

Ontmoeting met andere LHBT-jongeren zorgt ervoor dat jongeren beter in hun zitten. En het beschermt tegen zelfmoordgedachten.

“Voor het eerst in mijn leven was ik niet anders.”

LHBT-jongere over de ontmoeting met andere LHBT-jongeren

Vaak delen jongeren bij zulke ontmoetingen hun ervaringen. Deze interne *peer-to-peer* overdracht biedt de mogelijkheid om problemen in een vroeg stadium samen te bespreken en aan te pakken. Hoogleraar Tine van Regenmortel noemt dit essentieel in het proces van *empowerment*. Ontmoeting van LHBT-jongeren kan voorkomen dat zij terecht komen bij de hulpverlening. Samen kunnen de jongeren praten, huilen en lachen over dingen die niemand anders om hen heen begrijpt. Of, zoals een van hen zei: “Voor het eerst in mijn leven was ik niet anders.”

Nu is de tijd!

Ontmoeting tussen LHBT-jongeren onderling zorgt voor versterking van hun netwerk. Daardoor groeit hun zelfvertrouwen. Bovendien de-problematiseert ontmoeting: in plaats van met een hulpverlener over hun moeilijkheden te praten, wisselen deze jongeren ervaringen met elkaar uit. Ze vinden bij elkaar herkenning en maken met elkaar plezier. Ontmoeting tussen LHBT-jongeren is een vorm van zelfhulp: het vergroot hun zelfredzaamheid. Het past daarom uitstekend bij de Wmo-doelstellingen, en is ook zinnig in het kader van de nieuwe Jeugdwet.

Je rol als professional of vrijwilliger

Vaak organiseren LHBT-jongeren zelf activiteiten waarbij ze elkaar kunnen ontmoeten. Zij weten zelf ook het beste waar ze behoefte aan hebben. Als professional of vrijwilliger kun je hen daarbij ondersteunen. Bijvoorbeeld vanuit het jeugd- en jongerenwerk, het opbouwwerk, het sociaal (en cultureel) werk, het (school) maatschappelijk werk, de GGD, het Centrum voor Jeugd en Gezin, JIP of een antidiscriminatiebureau. Omdat je ze kent en ze regelmatig tegenkomt, kun je jongeren bij elkaar brengen, hen ondersteunen bij het opzetten van activiteiten, een luisterend oor bieden of faciliteren bij de praktische organisatie. In deze handreiking lees je hoe je dit aanpakt. Zo kun je meteen aan de slag!

Waarom moet de gemeente ontmoeting organiseren voor LHBT-jongeren onderling? Omdat ...

- ✓ jong zijn en erachter komen dat je lesbisch, homo, bi of transgender bent, niet makkelijk is,
- ✓ je gericht bent op het verbeteren van **het welzijn, de maatschappelijke participatie, zelfredzaamheid en gezondheid** van alle jongeren in jouw regio; dus ook die van LHBT-jongeren,
- ✓ je alle jongeren een jeugd gunt waarin ze kunnen praten en lol maken met jongeren die ‘zijn zoals zij’,
- ✓ wanneer je het niet doet, LHBT-jongeren in jouw regio geen plek hebben waar ze helemaal zichzelf kunnen zijn,
- ✓ ontmoeting te beschouwen is als een vorm van **zelfhulp** of **burgerinitiatief**,
- ✓ ontmoeting tussen LHBT-jongeren **(grotere) problemen voorkomt** die specifiek bij LHBT-jongeren kunnen spelen. Het gaat met name om psychische problemen zoals depressie en suïcidaal gedrag.

Ontmoeting tussen LHBT-jongeren onderling betekent dat ...

- ✓ LHBT-jongeren elkaar in een veilige omgeving kunnen ontmoeten en leren kennen,
- ✓ de jongeren ontspannende activiteiten kunnen ondernemen en met elkaar praten over hun ervaringen met betrekking tot jong zijn en LHBT-zijn.
- ✓ zij door die ontmoeting met andere LHBT-jongeren beter in hun vel zitten. Het draagt bij aan hun empowerment.
- ✓ zij zelf, met ondersteuning van maatschappelijke organisaties, die ontmoeting organiseren.

VEELGESTELDE VRAGEN

1. Hoe staat het met de acceptatie van LHBT-jongeren?

Onder jongeren heeft homo-, bi- en lesbische seksualiteit vaak geen positieve naam. 'Homo' is een van de meest gebruikte scheldwoorden op school. 'Vrouwelijk' gedrag bij jongens vormt een belangrijke aanleiding tot pesten en ook meisjes die zich in de ogen van anderen 'te mannelijk' gedragen kunnen het mikpunt worden van spot. Transgendergevoelens en -identiteit zijn vaak onbekend. Uitkomen voor je homo-, lesbische, bi- en/of transgendergevoelens op school is dus vaak lastig en veel jongeren verbergen hun seksuele voorkeur. Uit onderzoek van het SCP uit 2011 blijkt dat slechts 5 procent van de jongeren denkt dat je op school open kunt zijn over je seksuele voorkeur en 36 procent denkt dat dit alleen bij vrienden kan.

2. Hoe oud zijn LHBT-jongeren als ze uit de kast komen?

Lesbische, homo-, bi- en transgenderjongeren voelen zich vaak al op jonge leeftijd anders dan anderen, maar ze kunnen hun gevoelens niet altijd meteen een naam geven. Uit het onderzoek **Steeds gewoner, nooit gewoon** van het SCP in 2010 blijkt dat:

- Q meisjes gemiddeld 13,5 jaar en jongens gemiddeld 12,6 jaar oud zijn, als zij zich bewust worden van hun seksuele voorkeur. Onderzoek onder transgender volwassenen geeft aan dat zij gemiddeld 13,5 jaar waren toen ze hun transgendergevoelens ontdekten.
- Q jongeren, als zij voor zichzelf hun gevoelens duidelijk hebben, voor de vraag staan of ze dit aan iemand kunnen vertellen. De meeste jongeren stellen hun omgeving niet direct op de hoogte. Zo wachten lesbische en bi-meisjes er gemiddeld 3 jaar mee en homo- en bi-jongens 3,7 jaar voordat ze iemand voor het eerst vertellen over hun seksuele voorkeur.

3. Waarom is ontmoeting belangrijk voor LHBT-jongeren?

In de kast blijven zitten of negatieve reacties krijgen ten aanzien van je seksuele geaardheid of genderidentiteit, gaat jongeren meestal niet in de koude kleren zitten.

- Q Eén op de acht homo- en bi-jongens en één op de zeven lesbische en bi-meisjes heeft vaak tot heel vaak last van depressieve klachten.
- Q De helft van de homo-, lesbische en bi-jongeren denkt wel eens aan zelfmoord. Ook doen homo-, lesbische en bi-jongeren veel vaker een zelfmoordpoging dan andere jongeren. Pesten blijkt hiervan de grootste voorspeller hiervan (Van Bergen et al. 2013).

- Q De verwachting is dat dit mogelijk nog hoger ligt onder transgenderjongeren, aangezien uit het SCP onderzoek **Worden wie je bent** blijkt dat 70 procent van de volwassenen transgenderrespondenten ooit aan zelfmoord heeft gedacht en 20 procent van hen ooit een zelfmoordpoging heeft gedaan. Ontmoeting met andere LHBT-jongeren zorgt ervoor dat LHBT-jongeren beter in hun zitten en het beschermt tegen zelfmoordgedachten.

4. Is ontmoeting wel een taak van maatschappelijke organisaties?

Moeten jongeren het zelf niet doen?

Ja natuurlijk moeten jongeren het zelf regelen. Maar ze kunnen het niet altijd helemaal alleen. Ondersteuning door professionals of (volwassen) vrijwilligers van maatschappelijke organisaties heeft veel meerwaarde. Professionals en vrijwilligers hebben meer ervaring met organiseren, ze weten de wegen en kunnen ingrijpen als er iets misgaat. Daarnaast kunnen LHBT-jongeren het spannend vinden om alles alleen te organiseren: ze zijn misschien onzeker over hoe ze andere LHBT-jongeren kunnen benaderen of bang dat er niemand naar hun activiteiten komt. Als professional of vrijwilliger kun je vaak net dat steuntje in de rug geven dat ze nodig hebben.

5. Is het niet meer de taak van LHBT-organisaties?

In een aantal grote gemeenten in Nederland zijn er LHBT-(belangen) organisaties. Het gaat om zelforganisaties van LHBT's die zich inzetten voor de belangen van LHBT's. Zij organiseren vaak ontmoeting, ook van jongeren onderling. Deze organisaties zitten echter niet in alle gemeenten: er zijn veel meer gemeenten zonder LHBT-organisatie dan met. Dat betekent dat maatschappelijke organisaties hierin een rol kunnen vervullen.

Veel maatschappelijke organisaties hebben als taak om de participatie, burgerkracht of eigen kracht van burgers te versterken. Aandachtspunt is het versterken van de eigen netwerken van burgers, zodat burgers meer 'zelf kunnen'. Ontmoeting tussen LHBT-jongeren sluit hier goed bij aan: het zorgt voor versterking van het netwerk van de jongeren en voorkomt dat ze dat een (groter) beroep moeten doen op professionele hulpverleners. Een LHBT-jongere met vragen over de eigen identiteit en seksuele voorkeur heeft vaak meer aan praten, lachen en huilen met andere LHBT-jongeren, dan aan vijf gesprekken met een hulpverlener.

6. Waarom zouden we iets apart organiseren voor LHBT-jongeren? Homo-zijn is toch heel normaal? We organiseren toch ook geen hetero-ontmoetingen?

Onder jongeren is de norm meestal dat iedereen heteroseksueel is. En van transgender-zijn weten ze vaak niet veel af. Op sportactiviteiten, discoavonden, uitjes, debatten, voorlichtingen en alle andere activiteiten voor jongeren is de ongeschreven regel dat iedereen hetero is: de meisjes kletsen over jongens, de jongens kijken naar de meisjes. Dat maakt het moeilijk voor LHBT-jongeren om zichzelf te zijn en andere LHBT-jongeren te ontmoeten tijdens die activiteiten. Op aparte activiteiten voor LHBT-jongeren kan dat wel.

STAPPENPLAN VOOR ONTMOETING

Je werkt met jongeren en je wilt LHBT-jongeren in jouw regio de gelegenheid geven om elkaar te ontmoeten. Hoe pak je dat aan?

TIP 1

Vind LHBT-jongeren om samen te starten

Als je een paar LHBT-jongeren kent die over de vloer komen bij jouw organisatie, zijn zij jouw startpunt. Met hen kun je kijken hoe jullie andere LHBT-jongeren kunnen bereiken. Meestal is er weinig voor nodig om jongeren hiervoor enthousiast te krijgen: ze zijn zelf vaak op zoek naar jongeren zoals zij.

“Ik heb gewoon een oproepje geplaatst in het lokale krantje. In eerste instantie kwamen daar veel volwassenen op af die zelf LHBT-zijn en iets voor jongeren wilden betekenen. Daarna meldden zich ook ouders van jongeren zo van dit is iets voor mijn zoon’. Langzaam ging het rondzingen in het dorp. Toen kwamen de LHBT-jongeren zelf, soms nog maar 15 jaar oud.” Hester Dadema, voormalig jongerenopbouwwerker in Deurne

Onzichtbaar

Tegelijkertijd ken je waarschijnlijk niet direct veel jongeren die zichzelf benoemen als lesbisch, homo, bi of transgender. Ze zijn vrij onzichtbaar, omdat ze er niet mee te koop lopen, ook niet naar hulpverleners. Ze zijn vaak bang dat volwassenen hun gevoelens afwijzen of hen juist zullen aanmoedigen om meteen ‘uit de kast’ te komen. Andersom vragen volwassenen hen niet naar seksuele voorkeur of genderidentiteit. Soms wordt er zelfs vanzelfsprekend vanuit gegaan dat alle jongeren heteroseksueel zijn en hun gender overeenkomt met hun geslacht. Dat is voor bijna 8 procent van de jongeren niet het geval. Dus er zullen ook in jouw organisatie wel eens jongeren over de vloer komen die LHBT-gevoelens hebben. Hoe weet je wie van hen L, H, B of T is?

Hoe kom je erachter?

In je gesprekken met jongeren over hun welzijn kun je vragen stellen over gender en seksuele voorkeur. Bijvoorbeeld:

- Q Ben je wel eens verliefd geweest? Op een jongen of een meisje?
- Q Vind je nu iemand leuk?
- Q Heb je wel eens nagedacht of je jongens, meisjes of allebei leuk vindt?
- Q Als je vrienden het hebben over meisjes/als je vriendinnen het hebben over jongens, wat denk jij dan?
- Q Hoe zie jij zelf over tien jaar?
- Q Hoe zou jij willen dat anderen jou het liefst zagen?
- Q Aan een meisje: als iemand jou aanziet voor een jongen, hoe vind je dat?
- Q Aan een jongen: als iemand jou aanziet voor een meisje, hoe vind je dat?

Het helpt als je daarbij aangeeft dat de jongeren zich niet verplicht hoeft te voelen om te antwoorden, en dat iemand er altijd later op terug mag komen. Zo maak je duidelijk dat het bespreekbaar is, als de jongere er klaar voor is.

Ook wanneer je zelf duidelijk stelling neemt over LHBT-zijn, komen LHBT-jongeren makkelijker naar je toe om over dit onderwerp te praten. Ze kiezen vaak de jongerenwerker, schoolmaatschappelijk werker of leerlingenbegeleider uit van wie ze weten dat hij of zij 'er oké mee is'. Het kan zijn dat hij of zij zelf LHBT is, een LHBT'er in de omgeving heeft of duidelijk laat merken dat hij of zij LHBT's accepteert. Ook als het geen issue voor je is en je LHBT's volkomen accepteert, is het goed om dat expliciet te maken, omdat het voor veel jongeren niet vanzelfsprekend is.

Andere wervingsmethoden

Kun je geen LHBT-jongeren vinden via je eigen organisatie?

Doe dan het volgende.

- Q Vraag bij samenwerkingspartners zoals scholen, GGD'en, jongerenwerk, (jeugd/school) maatschappelijk werk of zij LHBT-jongeren kennen die willen meewerken aan een leuk project over ontmoeting. Mogelijk hebben zich daar jongeren gemeld met vragen over LHBT-zijn.
- Q Plaats een oproep op sociale media of in lokale kranten en vraag LHBT-jongeren of zij mee willen doen aan ontmoeting met andere jongeren.
- Q Vraag of de LHBT-jongeren die je al kent, andere jongeren kennen.
- Q Check bij de dichtst bijzijnde LHBT-jongerenorganisatie (bijvoorbeeld COC of Jong&Out-groep) of zij jongeren uit jouw regio kunnen wijzen op je plannen.

TIP 2**Breng de behoeften van jongeren met jongeren in beeld**

Je kunt nu samen met een (klein) groepje LHBT-jongeren van start. Misschien zijn het er maar twee of drie, maar het is een begin. Met hen ga je samen na welke behoeften LHBT-jongeren in de regio hebben wat betreft ontmoeting. Is er in de regio een LHBT-organisatie of kroeg waar deze jongeren heen gaan? En is die plek toegankelijk en geschikt voor jongeren onder de 18 jaar? Of gaan ze samen naar LHBT-activiteiten in een andere regio? Wat voor ideeën ze hebben over ontmoeting? Hebben ze behoefte aan een praatgroep of gewoon een dagje uit? Willen ze iets voor lesbische meisjes, homo-jongens, bi's of trans-genders of juist LHBT-gemengd? Willen ze elkaar eerst online anoniem ontmoeten of meteen face-to-face?

Op onderzoek uit

Je kunt al die vragen met de jongeren bespreken. Voer bijvoorbeeld een gesprek met de jongeren, houd een brainstormavond, een inloopavond, interview de jongeren, maak een vragenlijstje of zet een focusgroep op. Je kunt ook vragen uitzetten via sociale media, zodat ook andere LHBT-jongeren kunnen meedenken. Ook is het handig om lokale bronnen na te gaan. Misschien heeft de GGD, het antidiscriminatiebureau of een regionaal onderzoeksbureau onderzoek gedaan onder jongeren of onder LHBT's. Als dat het geval is, kun je daarbij aansluiten.

TIP 3**Creëer draagvlak in je organisatie**

Het kan zijn dat je collega's en leidinggevende helemaal achter je plannen staan. Maar het kan ook, dat het draagvlak om iets voor deze doelgroep te doen ontbreekt. Omdat je collega's in hun dagelijkse werk nauwelijks LHBT-jongeren tegenkomen, weten ze ook niet dat er behoefte is aan speciale activiteiten voor deze doelgroep.

Ze zeggen misschien: "Het is maar een hele kleine doelgroep." Of: "Jongeren weten op die leeftijd nog helemaal niet wat of wie ze zijn." In beide gevallen gaan ze er vanuit dat deze jongeren geen specifieke behoefte hebben, omdat ze zich niet luidruchtig manifesteren.

Wat kun je doen om meer draagvlak te creëren in je organisatie?

- Q Een film of theaterstuk laten zien over het onderwerp. Vooral persoonlijke verhalen maken indruk en onderstrepen de urgentie. Zie voor ideeën: *Toolkit bespreekbaarheid seksuele diversiteit* op mavisie.nl
- Q Informatie over LHBT-jongeren delen via intranet of via de nieuwsbrief van je organisatie. De ervaring leert dat cijfers (zie bijlage 1) vaak helpen om mensen te overtuigen dat LHBT-jongeren een kwetsbare doelgroep zijn die extra aandacht goed kan gebruiken.

- Q Reken je collega's voor hoeveel LHBT-jongeren er in jullie werkgebied zijn: gebruik de cijfers in bijlage 1. Meestal zijn dit er meer dan wordt aangenomen. Je kunt de cijfers bijvoorbeeld presenteren tijdens een teamvergadering.
- Q Check of je steun voor je plannen kunt krijgen bij de gemeente. Verschillende gemeenten voeren een actief LHBT emancipatiebeleid. Zij verwelkomen initiatieven van welzijnsorganisaties die ten goede komen aan de doelgroep. Als een ambtenaar enthousiast is, is het makkelijker om de rest van de organisatie te overtuigen.

Het duurt soms even voordat je het thema en de doelgroep op de agenda krijgt, maar ervaringen uit de praktijk leren dat de aanhouder vaak wint. En vergeet niet dat ontmoeting voor LHBT-jongeren van levensbelang kan zijn ...

TIP 4

Check wat er al is, vraag advies en werk samen

Het is fijn om een *sparing partner* te hebben, zeker in de opstartfase. Handig is iemand die al ervaring heeft met de doelgroep en met het mogelijk maken van ontmoeting. Gelukkig vinden ontmoetingen voor en door LHBT-jongeren al op allerlei plekken in het land plaats. Je hoeft het wiel dus niet opnieuw uit te vinden. Zoek via nietalleenanders.nl een LHBT-jongerenorganisatie in de buurt met wie je kunt samenwerken. Deze organisatie kun je ook om advies vragen.

Wat kan dit opleveren?

- Q Samen optrekken bij activiteiten, bijvoorbeeld in de voorlichting op scholen.
- Q Goed advies uit de praktijk, bijvoorbeeld over de activiteiten die aanslaan.
- Q Samenwerken in aankondigingen en oproepjes voor activiteiten.
- Q Kennis over wat de doelgroep leuk vindt om te doen.
- Q Contact met jongeren in de regio - die nu misschien nog een flink stuk moeten reizen om andere LHBT-jongeren te ontmoeten. Samen met deze organisatie sta je sterker in het opzetten van ontmoeting in jouw regio. Meer lezen over samenwerking? Check nietalleenanders.nl onder Info en tips → Samenwerken

“Wij werken samen met de holebi-groep in de grote stad vlakbij: Outway uit Eindhoven. Zo trokken we samen op met activiteiten.”

Hester Dadema, voormalig jongerenopbouwwerker in Deurne

TIP 5

Kies een leeftijdsgroep

In eerste instantie start je vaak voor een brede leeftijdsgroep: jongeren in de leeftijd van 12 tot 25 jaar. En misschien ook wel voor volwassenen. Vervolgens kun je bekijken welke leeftijdsgroepen er op af komen en daarin een splitsing in aanbrenge.

Je kunt die splitsing ook al maken vanaf het begin. Het ligt dan voor de hand om de jongeren onder de 16 jaar (of 18 jaar) apart op te vangen. Jongeren van 13 jaar hebben andere wensen en behoeften dan jongeren van 22 jaar. Je kunt jongeren ouder dan 18 ook grotendeels zelf de activiteiten laten organiseren, terwijl jongere jongeren hier meer begeleiding bij nodig hebben.

Seks en relaties

Een andere reden om na te denken over de leeftijd van de jongeren voor wie je iets organiseert, is de liefde. Net als bij niet-LHBT-jongeren ontstaan er door ontmoeting liefdes en/of seksuele relaties tussen jongeren. Daar is niks mis mee. Maar bij een groot leeftijdsverschil zoals tussen een jongere van 13 en een jongere van 21 jaar – kan het problematisch zijn. Oudere jongeren hebben andere seksuele en emotionele behoeften dan jongere jongeren en er kunnen machtsverschillen ontstaan. Bovendien zijn seksuele relaties van jongeren onder de 16 jaar met iemand van boven de 16 jaar wettelijk verboden. Dit geldt voor alle jongeren. Zie voor meer informatie movisie.nl/vlaggensysteem

Op nietalleenanders.nl vinden LHBT-jongeren alle info en tips over zelf ontmoeting organiseren.

TIP 6

Bereid goed voor

Je bent nu aanbeland bij de organisatie van activiteiten gericht op ontmoeting.

De bedoeling is dat jongeren dat zoveel mogelijk zelf gaan doen.

Hoe pak je dit aan?

Het belangrijkste is dat je de jongeren enthousiasmeert vanuit een empowerment-visie. De term *empowerment* is populair maar wat is het eigenlijk? Werken vanuit empowerment betekent streven naar het vergroten van de macht of regie van een jongere. Je wilt jongeren kritisch inzicht geven en hen in staat stellen om zelf acties uit te voeren. Belangrijk is daarbij wel dat je de ander niet kunt empoweren. De kern van empowerment is namelijk 'zelf doen'. Zoals hoogleraar Tine Vanregenmortel (2008) zegt: 'Participatie is een kernaspect van empowerment'. Je kunt anderen echter wel toerusten zodat zij zichzelf kunnen versterken. Je kunt empowerment dus faciliteren of ondersteunen.

"Het is heel bijzonder om te zien dat jongeren echt groeien en meer zelfvertrouwen krijgen door hun activiteiten bij de jongerengroep. Zo is er een meisje dat een jaar geleden nog nauwelijks iets zei tijdens vergaderingen en nu staat ze haar verhaal te vertellen midden op een plein tegen allerlei vreemden. Je ziet dat hun zelfvertrouwen groeit en dat ze zelf een rolmodel worden voor andere jongeren. De ondersteuning die ze hierbij krijgen vanuit de coaches is heel belangrijk voor ze, om dit te kunnen bereiken." Annique, ondersteuner van de LHBT-jongerengroep in Zeeland

Zelf doen

Wat betekent empowerment dus als je LHBT-jongeren wilt ondersteunen? Allereerst dat je hen ondersteunt in het zo veel mogelijk zelf doen. Daag ze uit om zelf na te denken over hoe zij de filmavond of inloopmiddag organiseren. Wat pakken ze als eerste op? Wat moeten ze allemaal regelen? Praktisch betekent het dat je jongeren stimuleert bij het opzetten van hun eigen vergaderingen, het nemen van besluiten, het maken van een programma en een draaiboek. Je kunt hen verwijzen naar nietalleenanders.nl. Onder de kop Info en tips kunnen ze lezen hoe ze het organiseren van ontmoeting voor LHBT-jongeren kunnen aanpakken. Als beroepskracht of vrijwilliger ben je 'de vraagbaak' voor jongeren: op jou kunnen ze terugvallen als ze even niet weten hoe ze verder moeten.

Femke is 20 jaar en net begonnen aan een transitie. Ze is geboren met het lichaam van een jongetje maar is eigenlijk vrouw. Ondanks haar make-up en lange haar wordt ze door veel mensen nog aangesproken als jongen. Femke wil graag iets organiseren voor andere LHBT-jongeren in haar regio. De jongerenwerker luistert naar haar verhaal en complimenteert haar met de opmerking: 'Woh, dame, jij bent hard aan de weg aan het timmeren!' Femke begint te stralen. Niet alleen krijgt ze een compliment, maar ook erkent de jongerenwerker haar als vrouw.

TIP 7

Organiseer diverse activiteiten

Je kunt jongeren helpen te bedenken wat ze precies willen organiseren. In eerste instantie denken ze vaak aan een feestje of een inloopavond. Maar er is meer mogelijk. Een aantal voorbeelden ter inspiratie:

- Q Een gespreksavond: jongeren leren hier om gesprekken met andere jongeren te voeren. Bedoeling is om een vaste groep te vormen en iedere keer een thema te behandelen zoals 'uit de kast komen op school', 'daten' of 'omgaan met ouders', etc..
- Q Een film- of theateravond: de jongeren hoeven dan niet meteen iets over zich zelf te zeggen maar ze kunnen de film of het theaterstuk bespreken.
- Q Een uitje naar een pretpark of een museum: samen ga je een dagje weg en dat maakt de band hechter.
- Q Een picknick in het park: vooral leuk met goed weer! Iedereen neemt zelf eten en drinken mee en zo is het ook betaalbaar.

- Q Een 'roze' wandeling door de eigen regio: wat weet je over de LHBT-geschiedenis in jullie eigen regio? In verschillende regio's wordt zo'n roze wandeling georganiseerd.
- Q Samen gaan paintballen, karten of LaserQuest spelen: leuk voor de jongeren die van actie houden.
- Q Ludieke acties voor meer acceptatie van LHBT's zoals een regenboogzebra stoepkrijten, stickers plakken, mensen interviewen op straat, etc. Check het interview op nietalleenanders.nl met Rainbowcities voor leuke tips: nietalleenanders.nl/info-tips/voorbeelden-2/rainbow-city-rotterdam

Stimuleer jongeren tijdens een brainstorm over alle mogelijkheden om *out of the box* te denken: niks is te gek! Bedenk vervolgens met hen welke activiteiten haalbaar en uitvoerbaar zijn. Jongeren hebben vaak grote plannen, maar niet alles lukt. Als volwassene kun je hen daarbij goed adviseren.

TIP 8

Ondersteun jongeren bij de uitvoering

Ondersteun de jongeren bij het uitvoeren van hun activiteiten. Afhankelijk van hoeveel ze zelf doen, kun je aanwezig zijn op de achtergrond om in te springen als er iets misloopt. Maar bedenk ook: van dingen die mislopen, leren ze veel! Daar-naast kun je eventuele vragen van volwassenen beantwoorden die op de activiteit zijn afgekomen.

Bespreek met de jongeren dat zij tijdens de activiteit aantekeningen maken, bijvoorbeeld over: hoeveel jongeren komen er op af? Zijn zowel lesbische, homo-, bi- als transgenderjongeren vertegenwoordigd? Wat voor indruk heb je van de beleving van de jongeren? Kun je reacties van jongeren opschrijven?

Het kan zijn dat je deze aantekeningen zelf maakt. Bespreek ze na afloop met alle betrokken jongeren.

Stimuleer de jongeren om te werken aan de hand van hun draaiboek tijdens de uitvoering. Dat hebben ze niet voor niets gemaakt! En het biedt houvast tijdens de uitvoering.

TIP 9

Evalueer iedere activiteit

Met de jongeren kun je samen bepalen hoe je gaat evalueren. Leg ze indien nodig uit waarom evalueren belangrijk is:

- Q Je weet dan meer over hoe je activiteit is verlopen; wat er goed ging en wat beter kan.
- Q Je krijgt ideeën voor de volgende keer.
- Q Je leert ervan!

Geef de jongeren waar nodig tips over hoe je kunt evalueren:

- Q Vraag degenen die hebben meegewerkt, hoe ze het vonden.
- Q Maak online een poll aan om de meningen te checken.
- Q Check wat men er over zegt tijdens of na de activiteit: dus houd je oren en ogen open.
- Q Check de reacties via social media.
- Q Vraag een aantal jongeren na afloop hoe zij het vonden.
- Q Maak een korte vragenlijst en deel die na afloop uit.

Om positieve antwoorden te verzamelen kun je bijvoorbeeld *tips en tops* navragen:

- Q Tips: wat kan er (nog) beter?
- Q Tops: wat vond je leuk?

Let op:

- Q Evalueer niet alleen wat fout ging, maar ook wat goed ging.
- Q Evalueer alle tips die we hierboven noemen! Niet alleen de uitvoering dus, maar ook het voortraject van keuzes, planning en samenwerking.

TIP 10

Borgen

Jongeren houd je vaak niet lang vast. Ze komen een paar keer en vinden daarna andere ontmoetingsmogelijkheden. Ze leren elkaar kennen via jouw organisatie en vervolgens gaan ze samen dingen ondernemen waar ze de groep of de activiteiten niet meer voor nodig hebben. Dat is niet erg; sterker nog, het is een teken dat ze het op eigen kracht doen.

Tegelijkertijd betekent het niet dat je meteen moet stoppen. Mogelijk zijn er nieuwe jongeren die zich aansluiten. Of misschien is er later weer behoefte aan activiteiten en zet je die tijdelijk even stil. Ook daarom is het van belang dat je bijhoudt wat je hebt gedaan en hoe je dit hebt gedaan, zodat jij zelf of collega's het later makkelijk kunnen oppakken. Bewaar draaiboeken, oproepjes, folders etc. Die kunnen van pas komen!

Houd het op agenda

Hoe zorg je ervoor dat de doelgroep ondertussen onder de aandacht blijft binnen je organisatie? Idealiter is aandacht voor LHBT-jongeren en hun ontmoeting verankerd in het beleid van je organisatie. Een paar voorbeelden:

In inschrijfformulieren of aanmeldsystemen, zijn meer opties dan 'meisje/vrouw' of 'jongen/man'. Voor jongeren die zich 'er tussenin' voelen of met vragen zitten rondom hun genderidentiteit, biedt dit ruimte. Je kunt bijvoorbeeld de volgende opties geven op een inschrijfformulier: *jongen/meisje/anders namelijk..... /wil ik niet zeggen (doorhalen wat niet van toepassing is)*

- Q In voorlichtingen, folders of groepsgesprekken die gaan over seksualiteit en relaties, is aandacht voor het feit dat een deel van de jongeren zich (ook) aangetrokken voelt tot mensen van de eigen sekse. Lees meer over voorlichting (op school) over LHBT op: edudivers.nl, gayandschool.nl en coc.nl
- Q Als het gaat over pesten, is er aandacht voor het feit dat LHBT-jongeren een groter risico lopen om gepest te worden.
- Q Als het gaat over depressie en suïcidaal gedrag, is er aandacht voor het feit dat LHBT-jongeren een groter risico hierop lopen. Zie: iedereenisanders.nl/ondersteuners
- Q Als het gaat over diversiteit en diversiteitsbeleid, staan seksuele voorkeur en genderidentiteit benoemd.

Effectiviteit

Als je wat langer bezig bent, kun je met een echt evaluatieonderzoek de effectiviteit van je programma meten. Wil je meer weten over evaluatieonderzoek? Lees dan *Weten wat werkt. Passend evaluatieonderzoek in het sociale domein*. Wil je weten hoe jij je activiteit tot een effectieve interventie maakt? Lees dan meer [over effectieve interventies](#).

RANDVOORWAARDEN VOOR SUCCES

Hoe zorg je dat de ontmoetingen voor de jongeren uitgroeien tot een succes
Check hier belangrijke tips voor de uitvoering!

1: Laat het de jongeren 'zelf doen'

Je wilt als welzijnsorganisatie zoveel mogelijk LHBT-jongeren ondersteunen in het 'zelf doen'. Dat wil zeggen dat je geen zaken wilt overnemen die jongeren zelf kunnen. Er zijn hiervoor allerlei hulpmiddelen. Een bekende is de Participatieladder (Edelenbos et al. 1998). Deze ladder laat zien dat jongeren op diverse manieren 'de dingen zelf kunnen doen':

- Q Informeren: jongeren hebben geen inbreng maar zijn toehoorder.
- Q Raadplegen: jongeren zijn gesprekspartner. Mening en oplossingen worden gehoord.
- Q Adviseren: de agenda wordt samen met de jongeren opgesteld. Jongeren dragen problemen en oplossingen aan.
- Q Coproduceren: jongeren zijn samenwerkingspartners.
- Q Meebeslissen: initiatiefnemers laten de ontwikkeling en besluitvorming over aan de betrokken jongeren. Jongeren zijn medebeslissers en uitvoerders.
- Q Zelfbeheer: jongeren nemen zelf het initiatief om in eigen beheer voorzieningen tot stand te brengen en te onderhouden. Welzijnsorganisaties zijn niet betrokken maar er vindt wel afstemming plaats.

Bij informeren, raadplegen en adviseren spelen de jongeren een betrekkelijk kleine rol. Dit is een gemiste kans, voor hun empowerment. Het ligt daarom meer voor de hand om in te zetten op coproduceren, meebeslissen of zelfbeheer. De meeste succesvolle LHBT-jongereninitiatieven zijn op een van deze manieren tot stand gekomen. Er zijn LHBT-jongerenorganisaties die compleet zelfstandig opereren zoals Outway in Eindhoven, Dito in Nijmegen of Apollo in Rotterdam. Check nietalleenanders.nl onder Info en tips → Voorbeelden. Bij deze zelfstandige organisaties zijn jongeren in de leeftijd van 18 tot 25 jaar vaak actief in het bestuur en de organisatie. Daarnaast zijn er LHBT-jongerenorganisaties waarin jongeren actief (mee) beslissen en uitvoeren. Ze doen het meeste zelf en worden daarbij ondersteund door professionals. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de LHBT-jongergroep in Zeeland die samenwerkt met professionals van het antidiscriminatiebureau (zie Goede voorbeelden).

Bij Transvisie Zorg kunnen transgenderjongeren en hun ouders deskundige begeleiding krijgen bij hun vragen over genderidentiteit.

2: Onderscheid seksuele voorkeur en genderidentiteit

Seksuele voorkeur en genderidentiteit zijn eigenlijk niet goed met elkaar te vergelijken. Het een gaat over tot wie iemand zich (seksueel) aangetrokken voelt, het ander over wie die persoon is. In eerste instantie hebben lesbische, homo- en bi-jongeren ook niet veel gemeen met transgender-jongeren en andersom. Maar toch blijkt in de praktijk dat ze veel aan elkaar kunnen hebben omdat beide groepen zich vaak 'anders' voelen. Gemiddeld gezien voldoen homoseksuele, lesbische en bi-jongeren minder aan wat de samenleving als 'mannelijk' of 'vrouwelijk' beschouwt. Ook voldoen ze niet aan de 'gendernormen' van de samenleving: gender is namelijk altijd heteroseksueel. Zo kunnen ze in hetzelfde schuitje zitten als transgenderjongeren. Transgender-jongeren kampen ook met vragen over hoe zij door het leven willen gaan. In de puberteit kunnen zij gaan nadenken over of ze al dan niet hormonen willen gebruiken, en of ze op hun 18e operaties willen ondergaan. Niet alle transgenderjongeren willen dat uiteindelijk, maar vrijwel alle transgenderjongeren denken er wel over na. Omdat het gaat om pittige identiteitsvragen met mogelijk medische consequenties, is het belangrijk dat jongeren hier met experts over nadenken. Begeleiding vanuit Transvisie (Amsterdam) is zeer aan te raden: hier is een speciale groep voor jongeren onder de 18 jaar die begeleid wordt door een ervaren en gespecialiseerde maatschappelijk werker. Tevens is er hulp voor ouders te vinden.

3: Besteed aandacht aan culturele en religieuze achtergronden

Religieuze jongeren met LHBT-gevoelens hebben meer kans op afwijzing van hun gevoelens en hun identiteit door ouders, familieleden en klasgenoten. Zo is bekend dat moslims en christenen gemiddeld negatiever staan ten opzichte van homoseksuele en lesbische relaties dan niet-religieuzen.

Religieuze LHBT-jongeren ervaren soms veel schaamte- of schuldgevoelens. Soms vinden ze zelf homo, lesbisch, bi of transgender zijn niet oké. Voor hen kan het erg moeilijk zijn om tevreden te zijn met zichzelf. Ze ervaren vaak een hoge drempel om naar bijeenkomsten voor ontmoeting voor LHBT-jongeren te gaan. Een deel van deze jongeren is bang dat ze gezien worden door bekenden, als ze komen. Als het uitkomt dat ze daar geweest zijn, komen ze thuis misschien in de problemen.

Familie-eer en eengerelateerd geweld

Jongeren uit gezinnen waarin de familie-eer van groot belang is, lopen tegen vergelijkbare barrières op in het vinden van ontmoeting. Familie-eer kan bijvoorbeeld van belang zijn in de meer traditionele of conservatieve Turkse, Marokkaanse, Irakese, Koerdische, Syrische, Somalische, Pakistaanse of Surinaams-Hindoestaanse families. Voor deze zogeheten bi-culturele jongeren (ze groeien immers op met twee culturen) kunnen roddels dat zij mogelijk homo, lesbisch, bi of transgender zou zijn, er voor zorgen dat al hun familieleden door anderen met de nek worden aangekeken. Homo- en biseksualiteit wordt gezien als grote schande. De familie zal daarom proberen te voorkomen dat een LHBT-jongere hierover praat.

Bijvoorbeeld door te dreigen met geweld, door een (soms levensgevaarlijk) 'genezingsritueel' hem of haar te mishandelen, terug te sturen naar het land van de ouders of zelfs te vermoorden (eerwraak).

Wat kun je voor deze jongeren doen?

- Q Verdiep je in hen. Vraag je af: wat houdt hun religie precies in? Welke problemen ervaren zij met hun LHBT-gevoelens in relatie tot hun geloof? Bedenk dat het anders is en sta open voor een ander perspectief. Check de publicaties achterin. Een deel van deze jongeren voelt zich niet thuis onder niet-religieuze jongeren, omdat ze een andere leefwereld hebben. Zij vinden het prettiger om met andere religieuze of bi-culturele LHBT-jongeren om te gaan.
- Q Koppel een paar jongeren mogelijk aan elkaar. Let hierop de geheimhouding: als je een Turkse LHBT-jongere koppelt aan een andere LHBT-jongere kan een van beiden zich niet op zijn of haar gemak voelen omdat ze bang zijn dat een van de twee de ander verradt.
- Q Bekijk de mogelijkheden voor ontmoeting in een andere regio. Voor LHBT-jongeren uit families waarin de familie-eer van belang is, is dit een veiligere optie. Verder van huis hebben ze minder kans dat ze een bekende tegenkomen. Regel eventueel het vervoer voor deze jongeren. Check respect2love.nl, Veilige haven in Amsterdam of Prisma in Utrecht.
- Q Christelijke jongeren kunnen bij twee grote landelijke organisaties terecht: **Contrario** en **CHJC**. Bekijk of de jongeren met wie je werkt, hier terecht kunnen.
- Q Geef jongeren de ruimte om te bepalen of en wanneer ze uit de kast komen. Moedig hen wel aan om na te denken wat de gevolgen zijn van hun keuzes. Houd er rekening mee dat het soms zelfs (levens)gevaarlijk kan zijn voor jongeren om uit de kast te komen, omdat het thuis niet wordt geaccepteerd.
- Q Zorg voor goede hulpverlening: deze groep jongeren heeft daar vaak eerder behoefte aan dan andere LHBT-jongeren. Denk bijvoorbeeld aan maatschappelijk werk. Als er geweld in huis is of dreigt, begeleid een jongere dan naar Steunpunt Huiselijk Geweld of Advies Meldpunt Kindermishandeling (zie vooreenveiligthuis.nl)
- Q Verwijs jongeren voor meer informatie over religie en LHBT-zijn naar www.iedereenisanders.nl onder Info & tips → Religie.

Voor een bi-culturele jongere uit een traditionele familie waar de familie-eer van belang is, kan ontmoeting met andere LHBT-jongeren letterlijk levensgevaarlijk zijn. Als een familielid er van weet, kunnen zij te maken krijgen met eengerelateerd geweld. Meer hierover lees op de pagina van de Rijksoverheid over eengerelateerd geweld.

4: Denk na over de rol van ouders

Als ouders van hun puberkind horen dat hij of zij LHBT is, weet deze jongere het meestal zelf al een tijd. Zelf hebben jongeren dus al aan het idee kunnen wennen. Voor ouders gaat dat dan pas van start.

Wanneer hun kinderen op zoek gaan naar ontmoeting met andere LHBT-jongeren, zitten de ouders dus misschien nog midden in die 'wenperiode'. Hierdoor zien niet alle ouders het zitten dat hun kind afstapt op andere LHBT-jongeren of zich aansluit bij een groep. Ze zijn soms bang dat hun kind hierdoor 'niet meer terug kan', 'overgehaald wordt' of zich 'in het homoleven stort'. Als professional of vrijwilliger kun je uitleg bieden aan ouders: dat de ontmoeting er vaak voor zorgt dat hun kinderen zich juist beter gaan voelen, vrolijker en minder alleen. Je kunt ouders ook geruststellen dat als de jongere toch niet LHBT blijkt te zijn, dit natuurlijk geen probleem is. Hun kind kan altijd 'terug'. Nog beter dan uitleg geven is de ontmoeting tussen ouders van LHBT-jongeren stimuleren. Net als hun kinderen, steken de ouders het meest op van elkaar en kunnen ze elkaar goed begrijpen. Organiseer dus ook eens een activiteit voor ouders, misschien tegelijkertijd met de bijeenkomst van de jongerengroep.

Ouders van LHBT-jongeren die vragen hebben, kun je doorverwijzen naar iedereenisanders.nl/ouders

Traditionele ouders

Houd er rekening mee dat er ook ouders zijn voor wie LHBT-zijn van hun kind niet bespreekbaar is. Sommige ouders, vooral in orthodox-religieuze kringen en/of in culturen waar de familie-eer hoog in het vaandel staat, kunnen zelfs geweld gebruiken tegen hun kind als ze vermoeden dat deze LHBT-gevoelens heeft. Benader daarom de ouders, niet als de jongere aangeeft dat niet te willen.

5: Maak veiligheid prioriteit

Als je ontmoeting voor LHBT-jongeren ondersteunt of faciliteert, streef je naar een open sfeer van wederzijdse ondersteuning. Respect voor elkaar, gelijkwaardigheid en veiligheid staan centraal. Pesten, schelden, roddelen en treiteren keur je af. En net als bij andere jongeren keur je seksuele intimidatie, seksueel misbruik en discriminatie af. Maar hoe zorg je hiervoor?

Een gedragscode

Een belangrijke stap is een gedragscode. In een gedragscode staan de omgangsvormen in jouw organisatie en/of bij de ontmoeting. Je kunt ze met elkaar opstellen: hoe wil je dat jullie met elkaar omgaan? Iedereen die meedoet krijgt ze te zien en belooft zich eraan te houden. En iedereen kan elkaar er vervolgens op aanspreken. Zo kun je ruzies of andere problemen voorkomen. nietalleenanders.nl
Met een gedragscode kun je ook naar de buitenwereld laten zien waar je voor staat. Aan ouders, geldschieters en andere organisaties bijvoorbeeld toon je dat je respectvol en zorgvuldig omgaat met vrijwilligers en deelnemers. Lees meer hierover op: nietalleenanders.nl of check de voorbeeld-gedragscode op movisie.nl/publicaties/over-schreef. Je kunt deze ook bestellen.

GOEDE VOORBEELDEN

Ontmoeting tussen LHBT-jongeren wordt al op verschillende plekken in het land georganiseerd. Hieronder twee goede voorbeelden om te laten zien dat het niet zo moeilijk is als het misschien lijkt!

"Jongeren groeien echt." LHBT-jongeren Zeeland

In Zeeland hebben drie gemeente LHBT-jongeren op de agenda gezet. Samen met het Anti Discriminatie Bureau Zeeland, zorgden zij voor een inventarisatie onder LHBT-jongeren. Wat hadden ze nodig? Ontmoeting en gezelligheid, zeiden de ondervraagde jongeren. Zo ontstond een nieuwe jongerengroep in de provincie die activiteiten organiseert waardoor jongeren elkaar tegenkomen en zo minder het idee hebben dat ze de enigen zijn. Dit initiatief, gesteund door drie verschillende gemeenten, groeide uit tot een succes. Annique Weezepoel vertelt erover.

Hoe zijn jullie gestart?

"In 2012 is in Zeeland een project gestart voor het verbeteren van de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van Zeeuwse LHBT-jongeren. Dit project wordt gefinancierd door de gemeenten Goes, Middelburg en Vlissingen die hiervoor financiering hebben gekregen bij het ministerie van OCW. Het Anti Discriminatie Bureau Zeeland voert het samen met COC Zeeland en GGD Zeeland uit. Het project startte met een oproep aan jongeren voor een groepsinterview met LHBT-jongeren. De vraag was: Wat heb je nodig in Zeeland? Wat wil je? Hieraan deden vijftien jongeren in de leeftijd van 17 tot 24 jaar mee."

Hoe is jullie organisatie gegroeid?

"Wat de jongeren in Zeeland vooral misten was een netwerk. Ze hadden het gevoel dat ze de enigen waren met LHBT-gevoelens. Ze hadden ook behoefte aan activiteiten of feestjes waar ze andere LHBT-jongeren konden ontmoeten. Die wilden ze best zelf organiseren. Een eerste groep van vier jongeren is daarmee aan de slag gegaan en intussen heeft zich een vaste groep van zo'n acht jongeren gevormd die allerlei activiteiten organiseert. Zo worden er regelmatig jongerencafé's georganiseerd waar zo'n vijftien tot twintig jongeren komen. Vorig jaar is voor het eerst een heel weekend georganiseerd en dit was zo'n succes dat ook dit jaar weer een weekend gepland is."

De jongerengroep wordt ondersteund vanuit het LHBT-project in Zeeland en door drie coaches, die hen helpen met vragen rond de praktische organisatie van activiteiten.

Annique: "De jongeren hadden in eerste instantie heel veel praktische vragen, bijvoorbeeld over hoe je als groep moet vergaderen en wat er komt kijken bij het organiseren van activiteiten. Hier konden de coaches ze heel goed bij adviseren. Nu de jongeren een tijd bezig zijn gaat dat steeds beter."

Er is een voorzitter voor de vergadering, er wordt vooraf een agenda opgesteld en iedereen krijgt op tijd een uitnodiging. Ook worden de afspraken vastgelegd in notulen. Er zijn wel wat nieuwe mensen bijgekomen en wat mensen weer vertrokken, maar je ziet nu dat het behoorlijk goed loopt. De jongeren worden steeds zelfstandiger.”

Werken jullie met projecten of subsidies?

Wat zijn de belangrijke dingen die jullie hierin geleerd hebben?

“Het LHBT-project heeft subsidie vanuit de gemeente tot 2015. Hierdoor is er ook wat subsidie voor de jongerengroep, om bijvoorbeeld folders en flyers te maken en het weekend te organiseren. Doordat je met vrijwilligers werkt, kan je de kosten voor de activiteiten van de jongerengroep op zich best laag houden. Maar vanaf 2015 moeten we voor onze activiteiten op zoek naar andere manieren om ons werk te doen. Daar gaan we dit jaar een plan voor maken maar hier hebben we nog niet veel ervaring mee.”

Werken jullie aan acceptatie van LHBT? En aan zelfacceptatie?

Hoe doen jullie dat?

“Met de jongerengroep hebben we een succesvolle actie georganiseerd op Coming Out Day op 11 oktober. We hebben een verbouwde kledingkast neergezet midden in het centrum. Deze hadden we beplakt met allerlei posters over LHBT-thema's. Voor de kast stonden twee krukjes, waarop voorbijgangers konden gaan zitten om een gesprek aan te gaan met de jongere die letterlijk in de kast zat. De jongere vertelde aan de voorbijgangers zijn verhaal over zijn eigen coming out. Doordat het een ludieke actie was die erg opviel, kregen we veel persaandacht en zijn we met een artikel en een foto in de Zeeuwse krant terecht gekomen.

‘Ik val op...’ is een tweede actie die de jongeren hebben georganiseerd, samen met Mindmix (mindmix.nl). Jongeren gingen met een groot bord met de tekst ‘Ik val op...’ rond tussen het winkelende publiek. Ze spraken mensen aan met de vraag, waar valt u op... Dit kon dan als tekst aan het bord toegevoegd worden: Ik val op blond haar... ik val op jongens...”

TIP

Een ludieke actie kan behoorlijk wat persaandacht opleveren. Denk van tevoren na hoe je met deze persaandacht omgaat. Bespreek met jongeren wat het betekent om in de pers te komen met je verhaal en misschien zelfs je foto. Spreek ook af wie dat wel wil en wie niet in gesprek wil met een journalist.

TIP

Als je foto's maakt van activiteiten, vraag dan vooraf of jongeren wel of niet op de foto willen. Dan kun je hier rekening mee houden als je foto's later wil gebruiken, bijvoorbeeld op je website.

“Het is heel bijzonder om te zien dat jongeren echt groeien en meer zelfvertrouwen krijgen door hun activiteiten bij de jongerengroep. Zo is er een meisje dat een jaar geleden nog nauwelijks iets zei tijdens vergaderingen en nu staat ze haar verhaal te vertellen midden op een plein tegen allerlei vreemden. Je ziet dat hun zelfvertrouwen groeit en dat ze zelf een rolmodel worden voor andere jongeren. De ondersteuning die ze hierbij krijgen vanuit de coaches is heel belangrijk voor ze, om dit te kunnen bereiken.”

Annie noemt nog andere voorbeelden van activiteiten van de jongerengroep. Zo staan de jongeren met een stand op het Bevrijdingsfestival en hebben ze een oproep gedaan op Hogeschool Zeeland om jongeren te werven. Hiervoor hebben ze flyers gemaakt. Een vrijwilliger voor het project heeft contacten op de hogeschool en die zijn gebruikt om deze actie te organiseren. En door de LHBT-jongeren-ambassadeur verbonden aan het project zijn portretten van LHBT-jongeren gemaakt die rond Coming Out Day in de krant geplaatst zijn.

TIP

Als je gaat netwerken, maak dan gebruik van je warme contacten. In Zeeland had een van de vrijwilligers contacten op Hogeschool Zeeland, waardoor ze makkelijk de goede contactpersoon binnen de school kon aanspreken om een wervingsactie te organiseren.

Hoe zorgen jullie voor veilige ontmoeting? Wat zijn hierin tips?

- Q Als we een weekend organiseren zorgen we dat we de locatie alleen bekend maken aan de deelnemers. De locatie communiceren we dus niet in onze externe promotie. Hierdoor weten alleen de jongeren die ook echt meegaan waar het precies is.
- Q Op een weekend gaan er jongeren mee vanaf 14 jaar. We zorgen ervoor dat er ook coaches bij zijn, waardoor jongeren maar ook de ouders weten dat er ondersteuning aanwezig is tijdens het weekend.
- Q Tijdens een activiteit nemen we ruim de tijd voor de introductie en kennismaking. We benadrukken ook steeds in onze promotie maar ook tijdens de activiteit dat iedereen welkom is en dat je helemaal jezelf kan zijn, dat we iedereen accepteren zoals hij of zij is.
- Q Organiseer je een weekend waar heel veel nieuwe jongeren komen? Organiseer dan vooraf een introductieavond, dan leren ze ook al wat anderen kennen en is de drempel om een heel weekend samen weg te gaan minder groot.

Waar zijn jullie goed in?

“Wat we in Zeeland heel goed doen is dat we veel met andere partijen samenwerken. We hebben hier in Zeeland te maken met verschillende regio’s en we hebben geleerd dat samenwerking helpt als we iets willen bereiken. We zoeken gericht de samenwerking op met jongerencentra, scholen en andere partijen.

Een voorbeeld is het eerste LOVE-Event. We hebben contact gelegd en gekeken hoe we met de jongerengroep samen konden werken. Tijdens het LOVE-Event worden jongeren op positieve wijze bewust gemaakt van een gezonde leefstijl met als centrale onderwerpen seksuele gezondheid, drugs en alcohol, sociale media, muziekstijlen, grenzen en wensen. Ook de LHBT-jongerengroep Zeeland doet nu mee aan het LOVE-Event om jongeren informatie te geven over het onderwerp seksuele diversiteit.”

Hoe leggen jullie het eerste contact als je gaat netwerken?

“Meestal pakken we de telefoon om een organisatie te bellen of leggen we contact per mail. Dan vragen we of we een afspraak kunnen maken. Of we gaan naar een organisatie toe, of we nodigen iemand uit om op onze eigen vergadering te komen vertellen wat ze doen. Soms levert dat meteen een concrete afspraak op om samen te werken. Soms ook niet, maar dan is er in ieder geval een eerste kennismaking geweest voor een later moment.”

Jullie willen meer gaan netwerken, hoe pakken jullie dit aan?

“We hebben nu een uitgebreider plannetje gemaakt om meer te gaan netwerken. Eerst hebben we in een vergadering samen gebrainstormd wat we willen. Waarom willen we meer gaan netwerken? En met wie willen we dat meer gaan doen? Daarvoor hebben we een lijstje gemaakt van de contacten die we al hebben en met wie we contact willen gaan leggen. En we hebben besproken wie dan wat gaat doen. Een iemand heeft daarna dit plannetje verder uitgewerkt.”

TIP

Kijk wie het leuk vindt om te netwerken. Wie vindt het leuk om de telefoon te pakken en mensen te gaan bellen? Sommige jongeren vinden dat heel leuk, anderen doen dat niet zo makkelijk. Als je het wel wil, maar niet goed weet hoe, kan je het in het begin ook heel goed samen doen, om te kijken hoe het gaat.

Wat zijn jullie gouden tips voor anderen?

- Q Zoek zoveel mogelijk samenwerking.
- Q Sluit aan bij bestaande activiteiten, ga niet alles zelf organiseren.

“JE MOET HET GEWOON GAAN DOEN”

Een holebi-werkgroep in een Brabants dorp

Hester Dadema werkte in het verleden bij het jongerenopbouwwerk in Deurne. Met stagiair Olaf Wesel zette zij een werkgroep op voor jongeren en volwassenen die homo, lesbisch of bi zijn: een holebi-werkgroep. Een tijdlang konden daardoor holebi-jongeren elkaar op een laagdrempelige manier ontmoeten. Gewoon in hun eigen dorp. Hester blikt terug op dit succes in een Brabantse plattelandsgemeente.

Waarom ben je dit initiatief gestart?

“Ik kende via mijn werk een paar jongeren die homo, lesbisch of bi waren en het daar erg moeilijk mee hadden. Ik wilde graag iets voor deze jongeren betekenen. Er was namelijk niks voor deze jongeren op het platteland. Ik ben daarom samen met een stagiair, zelf een jonge homo, een holebi-werkgroep gestart.”

Hoe ben je van start gegaan?

“We plaatsten een advertentie in de lokale krant waar veel reacties opkwamen. In eerste instantie van oudere homo’s, lesbiennes en bi’s. Zij gaven aan dat zij graag wat voor de jongere generatie wilden doen. Vervolgens kwamen er ook reacties van ouders: “Dat is wel wat voor mijn zoon”. En langzaam ging het verhaal toen rondzingen in het dorp. Want opeens was er “iets”! Al snel kwamen ook de jongeren zelf. Wat hielp waren mijn goede contacten als jongerenwerker met andere professionals, waaronder maatschappelijk werkers. Zij verwezen jongeren door naar onze holebi-werkgroep. En wat ook fijn was: ik had een goede naam als jongerenwerker in het dorp. Mensen vertrouwden mij waardoor de stap kleiner was om naar een bijeenkomst te komen.”

Past deze taak wel bij het jongeren(opbouw)werk?

“Een jongerenwerker gaat over het welzijn van jongeren. Als je erachter komt dat je als jongere LHBT-bent, is dat best zwaar, zeker op het platteland. Daarom is het logisch om iets voor deze jongeren te doen. Ik merk vaak dat veel jongerenwerkers niets voor deze doelgroep doen. Een gemiste kans!”

Wat zorgde voor jullie succes?

“We zijn het gewoon gaan doen! Denk er niet te lang over na. Ik ben zelf heteroseksueel, dat hielp tijdens de organisatie van de bijeenkomsten. Daardoor werd ik vaak als een objectieve buitenstaander gezien. Het hielp mij ook om in de bijeenkomsten meer afstand te nemen tot de inhoud en beter te letten op de structuur en het verloop. Een ander succesfactor: we deden naast ontmoeting ook aan voorlichting. Door samenwerking met Outway, een grote homojongerenorganisatie in Eindhoven, gaven we voorlichting op scholen in Deurne. We wilden geen subcultuur creëren maar zorgen voor integratie door zichtbaar te zijn. Bijvoorbeeld door op de braderie te staan.”

Hoe ben je aan geld gekomen?

"Ik ben met een gemeenteambtenaar meerdere keren een borrel gaan drinken op het terras om hem te overtuigen van het nut en de noodzaak. Dat werkte! Toen bleek dat het de gemeente niet veel geld zou kosten, kon hij in het kader van gezondheidsbeleid, hierin investeren."

Wat is je belangrijke tip aan anderen die zoiets willen oppakken?

"Twee tips. Geef bezoekers aan een bijeenkomst tijd en ruimte om met elkaar te kletsen. Die behoefte is er! En ga daarna pas met thema's aan de slag. De tweede tip is: denk vooraf goed na over leeftijd van de jongeren die je uitnodigt. Wij begonnen de bijeenkomsten met jongeren van allerlei leeftijden. Je moet de groep dan op een gegeven moment opsplitsen. Uiteraard wil je voorkomen dat een jongen van 15 jaar wiens ouders jou vertrouwen door de activiteiten gaat daten met een 40-jarige."

Over het werk van Hester en Olaf is het boekje *Homo in de hooiberg* geschreven.
nietalleenanders.nl/info-tips/jongeren-ondersteunen/in-kleine-gemeenten

BIJLAGEN: MEER WETEN

BIJLAGE 1: FEITEN OVER LHBT-JONGEREN

Wanneer weet je of je LHBT bent?

- Q Jongeren zijn gemiddeld 13 jaar als zij zich bewust worden van hun lesbische, homo- of biseksuele voorkeur (Van Lisdonk & Van Bergen, 2010).
- Q Uit een onderzoek onder volwassen transgenders bleek dat ongeveer de helft van de deelnemers voor het tiende levensjaar wist dat er 'iets' niet klopte met betrekking tot hun gender. Nog eens een kwart wist dat voor hun vijftiende. De gemiddelde leeftijd was 13,5 jaar (Keuzenkamp, 2012).

Hoeveel LHBT-jongeren zijn er?

- Q Een op de vijf meisjes zou wel eens seks willen met een meisje of heeft dat gehad. Een op de elf jongens zou wel eens seks willen met een jongen of heeft dat gehad. Dat blijkt uit de jongerenstudie *Seks onder je 25e* (De Graaf e.a., 2012).
- Q In *Seksuele gezondheid in Nederland 2006* concludeert de onderzoeker (Kuyper, 2012) dat 0,6 procent van de 'vrouwen' en 0,2 procent van de 'mannen' een ambivalente of incongruente genderidentiteit heeft in combinatie met onvrede met het eigen lichaam en een wens tot (gedeeltelijke) aanpassing van het geboortegeslacht door hormonen en/of operaties. Stel, je hebt een grote scholengemeenschap met 5000 leerlingen. Ongeveer de helft van de leerlingen staat geregistreerd als meisje, de andere helft als jongen. Er zouden dan twintig transgender jongeren zijn: vijftien geregistreerde 'jongens' die in feite meisje zijn, en vijf ge-registreerde 'meisjes' die jongen zijn.

Maken LHBT-jongeren negatieve reacties mee?

- Q 42 procent van de brugklassers gaf in 2007 in een enquête van de gemeente Utrecht aan de vriendschap te verbreken met hun beste vriend of vriendin wanneer deze homo, lesbisch of bi bleek te zijn (Gemeente Utrecht, 2007). In een landelijk onderzoek van het SCP zegt ongeveer een op de tien jongeren dat homo, lesbische en bi-jongeren niet tot hun vriendenkring mogen behoren (Keuzenkamp, 2011).
- Q Van de middelbare scholieren zegt 3 procent het vies te vinden als een jongen en meisje zoenen. Als twee jongens elkaar zoenen vindt 49 procent dit vies, en bij twee meisjes vindt 29 procent dit vies (Keuzenkamp, 2011).
- Q De ruime meerderheid van de homo-, lesbische en bi-jongeren die uit de kast is, heeft een of meerdere negatieve ervaringen of reacties gehad om de eigen seksuele voorkeur (Van Bergen & Van Lisdonk, 2010a). Moet je op school je seksuele voorkeur verbergen of kun je gewoon open zijn?
- Q Volgens het SCP denkt 5 procent van de jongeren dat je gewoon open kunt zijn, 36 procent denkt dat alleen tegenover vrienden open te zijn, een derde denkt dat je het voor iedereen geheim moet houden en bijna een derde weet het niet (Keuzenkamp, 2011).

Wat zijn verhoogde risico's voor LHBT-jongeren?

- Q Ongeveer de helft van de homojongeren heeft wel eens suïcidale gedachten. En 9 procent van de homo- of biseksuele jongens en 16 procent van de lesbische of biseksuele meisjes heeft een zelfmoordpoging achter de rug. Onder jongeren in het algemeen zou 11 procent denken aan zelfmoord en 3 procent wel eens een zelfmoord poging hebben gedaan (Van Bergen & Van Lisdonk, 2010b).
- Q Van de transgender volwassenen heeft 21 procent een zelfmoordpoging gedaan: over jongeren zijn geen cijfers bekend (Keuzenkamp, 2012).
- Q Op basis van de *Mental Health Inventory* (MHI-5) is 73 procent van de transgenderjongeren psychisch ongezond. Een van de belangrijkste verklaringen is dat deze jongeren vaak nog niet in transitie zijn, wat de kans vergroot op psychische problemen (Keuzenkamp 2012).
- Q Een op de zeven lesbische en bi-meisjes en een op de acht homo- en bi-jongens heeft last van depressieve klachten zoals eenzaamheid, somberheid, hopeloosheid over de toekomst en het gevoel geen interesse te kunnen opbrengen voor dingen (Van Bergen & Van Lisdonk, 2010b).
- Q Een op de drie holebi-jongeren geeft aan dat ze vinden nergens goed voor te zijn (Van Bergen & Van Lisdonk, 2010b).

Bronnen

- Bergen, D. D. Van & Lisdonk, J. A. van (2010 a). Acceptatie en negatieve ervaringen van homo- jongeren in: Keuzenkamp, S. (red). (2010) *Steets gewoner, nooit gewoon*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau
- Bergen, D. D. Van & Lisdonk, J. B. van (2010 b). Psychisch welbevinden en zelfacceptatie van homojongeren, in: Keuzenkamp, S. (red). (2010) *Steets gewoner, nooit gewoon*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Gemeente Utrecht (2007). Monitor Diversiteit en Integratie 2007. Utrecht: Gemeente Utrecht.
- Graaf, H. de, Kruijjer, H., Acker, J. van, & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25ste. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012*. Utrecht: Rutgers WPF / Soa Aids Nederland.
- Keuzenkamp, S. (2011). Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland 2011. Internationale vergelijking, ontwikkelingen en actuele situatie. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau
- Keuzenkamp, S. (2012). Worden wie je bent. Het leven van transgenders in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kuyper, Lisette (2012). Transgenders in Nederland: prevalentie en attitudes. In: Tijdschrift voor *Seksuologie*, jg. 36, nr. 2, p. 129-135.
- Lisdonk, J. Van & Bergen, D. Van (2010). Homojongeren en hun seksuele voorkeur: invulling en uiting in: Keuzenkamp, S. (red). (2010) *Steets gewoner, nooit gewoon*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

BIJLAGE 2: WIE IS WIE

Aseksueel Jongeren die geen of weinig behoefte hebben aan seksueel contact met een ander zijn aseksueel. Er bestaan verschillende vormen van aseksualiteit. Zo is het mogelijk dat iemand die aseksueel is, wel verliefd wordt maar geen seks wil.

Biseksueel Als je zowel op meisjes als op jongens valt ben je bi. Veel biseksuele jongeren vallen (iets) meer op meisjes of juist iets meer op jongens. En voor sommige biseksuele jongeren is het helemaal gelijk.

Cisgender Cisgender betekent dat je genderidentiteit overeenkomt met het geslacht dat je kreeg toegewezen na je geboorte. Je ziet jezelf als man/jongen of als vrouw/meisje en je lichaam was bij je geboorte ook mannelijk of vrouwelijk. Het gaat dus om mensen die geen transgender zijn en ook geen transgenderverleden hebben.

Crossdressing

Crossdressing wordt ook wel travestie genoemd. Het gaat om jongeren die het prettig vinden om zich (af en toe of regelmatig) te kleden als de andere sekse. Zij worden ook wel travestieten, crossdressers, drag queens (mannen) of drag kings (vrouwen) genoemd.

Genderidentiteit

Met genderidentiteit bedoelen we: je mannelijke of vrouwelijke identiteit. Voel je je (meer) een jongen of juist (meer) een meisje of allebei? Of geen van beide?

Q Genderidentiteit wordt erg belangrijk gevonden in onze samenleving. Zo gaan veel mensen ervan uit dat mannen en vrouwen wezenlijk van elkaar verschillen. We willen graag meteen weten of iemand een man of een vrouw is. We vinden het moeilijk om ons te verhouden tot een persoon bij wie de gender onbekend of onduidelijk is. Bij een geboorte is een van de eerste vragen: 'Is het een jongetje of een meisje?'

Q Gender gaat vaak alleen om de uiterlijke geslachtkenmerken. Maar uiterlijke geslachtskenmerken kunnen niet overeenkomen met de identiteit van een persoon. Bijvoorbeeld: een kind heeft het lichaam van een meisje maar voelt zich een jongetje. Of het kind heeft het lichaam van een jongetje maar voelt zich een meisje. Hoe iemand er lichamenlijk uit ziet, kan dus verschillen van hoe iemand zich van binnen voelt.

Hetero Seksuele voorkeur voor het andere geslacht. Dus: je bent hetero als je als meisje (met name) op jongens valt. En als je als jongen (met name) op meisjes valt.

Homo Seksuele voorkeur voor het eigen geslacht bij jongens en mannen. Dus: als je als jongen met name op jongens valt, of als man op andere mannen valt. 'Homoseksueel' wordt ook gebruikt als algemene term, dus voor mannen en vrouwen.

Intersekse-conditie

Intersekse (of DSD) is een verzamelterm voor diverse aangeboren condities waarbij de ontwikkeling van het chromosomale, gonadale (geslachtsklieren) of anatomische geslacht verschilt van de norm. Dus je lichaam is net iets anders dan normaal.

Dit zie je meestal niet aan de buitenkant. De meeste jongeren met een intersekse-conditie identificeren zich meestal als jongen óf meisje. De oude naam hiervoor, (pseudo)hermafroditisme, ervaren zij meestal als kwetsend.

Let op: *Interseks is iets anders dan transgender!* Bij transgenders gaat het om identiteit, bij interseks gaat het om de individuele lichamelijke situatie.

Lesbisch Een seksuele voorkeur voor het eigen geslacht bij meisjes en vrouwen. Dus: als je als meisje met name op meisjes valt, of als vrouw op andere vrouwen.

LHBT

LHBT is de Nederlandse term voor de internationaal bekende, Engelstalige term: LGBT. LGBT staat voor Lesbian, Gay, Bisexual en Transgender. Onder deze term wordt wereldwijd actie gevoerd voor gelijke rechten. De regenboogvlag is het symbool voor deze beweging. In het Nederlands is LHBT een afkorting van lesbisch, homoseksueel, biseksueel en transgender.

Panoseksueel Je bent panoseksueel als je valt op een persoon: ongeacht of het jongen of meisje is, transgender of cisgender.

Queer

Verzamelnaam voor iedereen die de bestaande man/vrouw- en homo/hetero-hokjes te beperkend vindt.

Seksuele voorkeur

Geeft aan of jij je aangetrokken voelt tot meisjes, jongens of allebei. Het gaat om vragen zoals:

- Q Op wie val je?
- Q Op wie word je verliefd?
- Q Met wie wil je een relatie?
- Q Met wie zou je seks willen hebben?
- Q Met wie heb je het liefst seks?

Transgender Je bent transgender als de hokjes 'man' en 'vrouw' niet vanzelfsprekend of te beperkend zijn om uit te drukken hoe jij je voelt. En/of als dit niet overeenkomt met je lichamelijke situatie.

Transgender is een verzamelnaam voor een groep diverse mensen. Het gaat onder andere om mensen die:

- Q zich een meisje/vrouw voelen maar het lichaam hebben van een jongen/man. Of die zich een jongen/man voelen maar het lichaam hebben van een meisje/vrouw.
- Q zich zowel mannelijk als vrouwelijk voelen.
- Q zich tussen mannelijk en vrouwelijk in voelen.
- Q zich niet mannelijk en niet vrouwelijk voelen.
- Q de hokjes en ideeën over 'man-zijn' en 'vrouw-zijn' in onze samenleving te beperkt vinden en zichzelf daar niet in thuis voelen.

Sommige transgenders ondergaan medische behandelingen om eruit te zien zoals ze echt zijn. Je krijgt dan onder andere hormonen om bijvoorbeeld je stem en haargroei te veranderen. Ook kun je uiteindelijk operaties laten doen om bijvoorbeeld je borsten of je penis weg te laten halen. Het doel van de behandelingen is dat je lichaam beter bij je genderidentiteit past. Transgenders die zo'n behandeling ondergaan of dat hebben gedaan worden ook wel transseksueel genoemd. Het is een misleidende term, omdat een geslachtsveranderende behandeling niks met seks te maken heeft.

Transmannen/transjongens

Jongens of mannen die geboren zijn met het lichaam van een meisje.

Transvrouwen/transmeisjes

Meisjes of vrouwen die geboren zijn met het lichaam een jongen.

Travestiet Travestie wordt ook wel crossdressing genoemd. Het gaat niet om mensen die hun lichaam willen veranderen maar om mensen die het prettig vinden om zich (af en toe of regelmatig) te kleden als de andere sekse.

BIJLAGE 3: BRONNEN EN LEESTIPS

Literatuur

Felten, H. (2010). *Aandacht voor seksuele diversiteit in het Centrum voor Jeugd en Gezin Een handreiking voor gemeenten*. Den Haag: Ministerie van Jeugd en gezin.

Felten, H. & Bakker, H.(2011). *Factsheet Eergerelateerd geweld en seksuele diversiteit*. Utrecht: Movisie, te downloaden via: [movisie.nl/publicaties/factsheet-eergerelateerd-geweld-seksuele-diversiteit](https://www.movisie.nl/publicaties/factsheet-eergerelateerd-geweld-seksuele-diversiteit)

Felten, H. & Boote, M. (2012). *'Ik wou dat ik dood was': 15 vragen over suïcidepreventie onder lesbische-, homo-, bi – en transgender jongeren*. Utrecht: Movisie, te downloaden via [iedereenisanders.nl/376/professionals/](https://www.iedereenisanders.nl/376/professionals/)

Felten, H. (2013). *Kijk jij al door een roze bril: roze handboekje voor sociaal werkers*. Utrecht: Movisie, te downloaden via [movisie.nl/kennisdossier/lhbt-emancipatie](https://www.movisie.nl/kennisdossier/lhbt-emancipatie)

Graaf, H., Kruijer, H., Meijer, S. Acker, van J.(2012) *Seks onder je 25 e: seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012*. Utrecht: Rutgers WPF en SOA Aids Nederland

Ince, D., Yperen, T. Van & Valkestijn, M. (2013). *Top 10 positieve ontwikkeling jeugd. Beschermende factoren in opvoeden en opgroeien*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Keuzenkamp S., Kooiman, N. en Lisdonk, J. (2012). *Niet te ver uit de kast: Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Keuzenkamp, S. (2010). *Steeds gewoner, nooit gewoon. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Keuzenkamp, S. (2011). *Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland 2011. Internationale vergelijking, ontwikkelingen en actuele situatie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Keuzenkamp, S. (2013). *Worden wie je bent: transgenders in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Oenen, S. van & Westering, Y. (2010). *Een solide basis voor positief jeugdbeleid: visiedocument 1.0*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Pierik, C. & Rothuizen, J. (2010) *Ketenaanpak voor migranten met homoseksuele gevoelens*

Toolkit voor gemeenten, lokale organisaties en hulpverleners. Utrecht: Movisie

Pierik, C. & Felten, H. (2013) *Regenboog onder de loep: Een verkenning van interventies voor LHBT-emancipatie.* Utrecht: Movisie

Rossenbergh, van S. (2013) *LHBTI-kinderen in Nederland: Rapportage over de leefwereld en de rechten van een vergeten groep kwetsbare kinderen* Amsterdam: COC Nederland

Stigt, M. van (2014). *Alles over pesten: Voor kuddedieren, buitenbeentjes en iedereen die met pesten te maken heeft.* Amsterdam: Uitgeverij Boom

Schuyf, J. & Miens, M. (2014) *Handreiking LHBT-emancipatie: de drie decentralisaties* Utrecht: Movisie

Regenmortel, T. van (2008). *Zwanger van empowerment: een uitdagend kader voor sociale inclusie en moderne zorg* (oratie). Eindhoven: Fontys Hogescholen.

Wolf, de, J., Hoof, J. van, Berg, M. van den (2013). *Geloven onder de regenboog. Handreiking voor hulpverlening aan christelijke lesbiennes, homo's, biseksuelen en transgenders*, Utrecht: Movisie, te downloaden via movisie.nl/publicaties/geloven-onder-regenboog

Youth Spot, COC Amsterdam & Bos, M. (2009). *Jongerenwerk en homoseksualiteit.* Amsterdam: Uitgeverij Domein Maatschappij en Recht, Hogeschool van Amsterdam.

Websites

ledereenisanders.nl: info en tips voor als jongeren die (misschien) lesbisch, homo, bi of transgender zijn

ledereenisanders.nl/ondersteuners: voor professionals en vrijwilligers die werken met jongeren

Movisie.nl/kennisdossier/lhbt-emancipatie alles over lesbische-, homo-, bi- en transgender-emancipatie(beleid) voor ambtenaren, beleidsmakers, sociale professionals en vrijwilligers

Nietalleenanders.nl: activiteiten voor en door lesbische-, homo-, bi- en transgenderjongeren

BIJLAGE 4: NIETALLEENANDERS.NL

In het westen van Nederland – met name in de Randstad – zijn er diverse on- en offline initiatieven voor LHBT-jongeren. In andere gebieden in Nederland is er minder aanbod. Ook lijkt het alsof bepaalde doelgroepen minder worden bereikt, zoals transgenderjongeren en lager opgeleide lesbo-, homo-, en bi-jongeren. Om ondersteuning voor alle jonge lesbo's, homo's, bi's en/of transgenders te creëren hebben Movisie en COC Nederland de website nietalleenanders.nl gelanceerd.

Interactieve landkaart

Op nietalleenanders.nl staat een grote interactieve landkaart waarop alle activiteiten voor LHBT-jongeren kunnen worden geplaatst. Met icoontjes geven de organisatoren aan wat voor soort initiatief het is. Ook kunnen organisatoren allerlei informatie over het initiatief invullen. Via deze site zien jongeren dus direct wat er bij hen in de buurt te doen is.

Praktische informatie

Tegelijkertijd staat er veel informatie en tips op de site over hoe je een LHBT-jongereninitiatief opstart. Van hoe je vrijwilligers werft, hoe je subsidie aanvraagt tot hoe je een gespreksgroep leidt. De informatie is kort en krachtig met meer informatie in pdf's. Daarnaast staan er diverse voorbeelden op de website van goedlopende LHBT-jongereninitiatieven.

Nederland staat bekend als een tolerant land voor homoseksuele mannen, lesbische vrouwen, biseksuelen en transgenders (afgekort LHBT). Onder jongeren is die tolerantie echter een stuk lager. Dit zien we terug in de cijfers: 50 procent van de homo, lesbische en bi-jongeren denkt wel eens aan zelfmoord, zo weten we uit SCP-onderzoek (2010). En zelfmoordpogingen komen bij hen veel vaker voor dan bij andere jongeren; zeker bij de LHBT-jongeren die gepest worden vanwege hun 'anders' zijn. Op school is het klimaat namelijk meestal niet goed voor LHBT-jongeren. Zo meldt het SCP (2012) dat slechts 5 procent van de jongeren denkt dat je open kunt zijn op school als je lesbisch, homo of bi bent. Niet verbazingwekkend als je bedenkt dat 'homo' een van de meest populaire scheldwoorden op school is...

LHBT-jongeren willen graag willen graag andere jongeren ontmoeten die zijn 'zoals zij'. Hierdoor komen deze jongeren beter in hun vel te zitten: het versterkt hun eigen kracht! Samen kunnen ze praten, huilen en lachen over die dingen die niemand anders om hen heen begrijpt. Zo als een jongere zelf zei: "Voor het eerst in mijn leven was ik niet anders".

Werk jij met jongeren? Bijvoorbeeld bij het jeugd-jongerenwerk, opbouwwerk, sociaal (en cultureel) werk, (school)maatschappelijk werk, de GGD, het Centrum Jeugd en Gezin, JIP of een anti-discriminatiebureau?

Dan kun jij een sleutelrol vervullen in de ontmoeting voor LHBT-jongeren. Je kunt bijvoorbeeld jongeren bij elkaar brengen, hen ondersteunen bij het opzetten van hun eigen activiteiten, een luisterend oor bieden of hen ondersteunen bij de praktische organisatie. In deze handreiking lees je hoe je dit aanpakt.